

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

**СПЕЦІАЛЬНИЙ КУРС
БАРИТОН В АКАДЕМІЧНІЙ
ВОКАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ ХАРКОВА**

Методична розробка за тематикою творчого мистецького проекту

Ветрова Олексія Володимировича

Творчий керівник:
заслужений діяч мистецтв України,
кандидат мистецтвознавства,
професор Н.О. Говорухіна

Науковий консультант:
кандидат мистецтвознавства,
професор І.Ю. Сухленко

Анотація. Спеціальний курс «Баритон в академічній вокальній культурі Харкова» має надати здобувачеві інформацію щодо розвитку харківської вокальної школи як важливої складової системи українського музичного мистецтва; про творчість видатних педагогів/виконавців, майстрів вокального мистецтва, відомих не тільки в Україні, а й за її межами.

Вивчення курсу передбачає опрацювання спеціалізованої науково-методичної літератури, а також перегляд й обговорення аудіо та відеозаписів концертів та оперних вистав.

Курс розрахований на здобувачів освітніх рівнів «Бакалавр», «Магістр» за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво».

Тривалість курсу – один семестр.

Мета – сформуванню цілісного уявлення про традиції харківської вокальної школи, педагогічні й виконавські принципи її всесвітньовідомих представників.

Здобувачі повинні *знати*:

- сучасні наукові дослідження, присвячені досягненню феномену виконавської школи;
- історію харківської вокальної школи;
- базові педагогічні принципи видатних вокальних педагогів Університету;
- творчість видатних випускників-баритонів Університету.

уміти:

- критично оцінювати здобутки національних вокальних шкіл;
- аналізувати педагогічні принципи видатних педагогів-вокалістів;
- досліджувати специфіку індивідуальної вокальної творчості.

ПИТАННЯ СПЕЦКУРСУ

Змістовий модуль 1

ХАРКІВСЬКА ВОКАЛЬНА ШКОЛА: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

1. Академічне вокальне мистецтво у науково-методичних працях: основні напрямки досліджень та базові дефініції.
2. Вокальне виконавство у системі музичного мистецтва України.
3. Мистецька школа як художній феномен.
4. «Генетичний код» харківської вокальної школи.
5. Розвиток базових принципів харківської вокальної школи у творчій діяльності видатних викладачів (М. Михайлова, П. Голубєв, Т. Веске).
6. Оперна студія ХНУМ імені І.П. Котляревського як важлива складова розвитку вокального мистецтва Харківщини.
7. Репертуарна політика як важлива складова підготовки майбутнього співака.
8. Харківська вокальна школа на сучасному етапі.

Змістовий модуль 2

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОЇ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ХАРКІВЩИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ БАРИТОНОВОГО МИСТЕЦТВА

1. Музична культура Харківщини як система.
2. Методологія дослідження стилю музичної творчості вокаліста.
3. Баритон як тип голосу та сценічне тембр-амплуа.
4. Видатні баритони в історії розвитку світового вокального мистецтва.
5. Трагування баритону у творчості українських композиторів XIX – XX століття: синтез європейських та вітчизняних традицій.
6. Баритон у вокальній творчості сучасних українських композиторів: нові вимоги до майстерності співака.

7. Творчість харківських композиторів у виконавських версіях представників харківської вокальної школи.
8. Знані випускники-баритони кафедри сольного співу ХНУМ імені І.П. Котляревського (М. Манойло, М. Коваль, В. Болдирєв).

Форми навчання

Теоретичне лекційне навчання, практичні заняття та самостійна робота.

Тематика практичних занять

1. Генеалогія виконавського стилю: базові параметри дослідницької роботи.
2. Видатні викладачі-вокалісти ХНУМ імені І.П. Котляревського: принципи роботи й репертуарної політики.
3. Кристалізація тембр-амплуа баритону в оперній творчості західноєвропейських композиторів.
4. Принципи підбору педагогічного/концертного репертуару для баритону.

Питання для самостійної роботи

1. Виконавство як соціокультурний феномен.
2. Вокальні конкурси: програмні вимоги, проблеми підготовчої роботи.
3. Категорія тембр-амплуа у сучасному науковому дискурсі.
4. Вокальна творчість сучасних українських композиторів.

Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю:

1. Базові принципи харківської вокальної школи у методичних роботах її представників.
2. Методологія дослідження стилю музичної творчості.
3. Значення оперної студії в підготовці професійних співаків.
4. Жанрово-стильова палітра творів харківських композиторів для баритону.
5. Стильові засади музичної творчості найвідоміших випускників-баритонів ХНУМ імені І. П. Котляревського.

6. Трактування тембр-амплуа баритону у вокальній творчості вітчизняних композиторів: загальні підходи та інноваційна рішення.

Рекомендована література

Обов'язкова:

1. Авраменко, Є. Б. Тембр-амплуа як інструмент вираження оперного «голосообразу» (на прикладі драматичного тенора). Музичне мистецтво і культура. 2020. 30 (1), 89–96.
2. Антонюк В. Г. Традиції української вокальної школи : Микола Кондратюк : наукове дослідження : моногр. / В. Г. Антонюк ; НМАУ ім. П.І. Чайковського. – К.: Укр. ідея, 1998. – 148 с.
3. Гнидь Б. Історія вокального мистецтва / Б. П. Гнидь : підручник, – К.; НМАУ, 1997 – 320 с.
4. Говорухіна Н. О. Значення харківського періоду у вокально-виконавській творчості Б.Р. Гмирі // Наук. вісн. Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. Київ, 2006. Вип. 39. С. 36—45.
5. Дедусенко Ж. Школа як умова і спосіб існування виконавської традиції / Ж. Дедусенко // Феномен школи в музично-виконавському мистецтві : тези міжнар. наук.-теор. конф., 22-23 берез. 2005 р. / ред-упоряд. М. Давидов, В. Сумарокова. — Київ, 2005. — С. 9–10.
6. Катрич О. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) (Автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства). Київ, 2000.
7. Кононова О. До проблеми відродження традицій у музичному житті Харкова [Текст] / О. Кононова. // Музична україністика: сучасний вимір : зб. наук. ст. Вип. 6 : пам'яті доктора мистецтвознав., проф., заслуженого діяча мистецтв України Миколи Гордійчука / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського [ред.-упоряд. І. Сікорська]. — К. : ІМФЕ, 2011. — С. 363–371.
8. Маркович М. Творчі принципи вокальної педагогіки Миколи Манойло // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук.

- пр. / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Харків, 2021. Вип. 60. С.200–215.
9. Мітюшкін, В. Тембр-амплуа як біологічна характеристика голосового апарату та творчого інструменту оперного співака. *Музичне мистецтво і культура*. 2020. 30 (2), С. 400–413.
  10. Москаленко В. *Лекції з музичної інтерпретації*. Науковий посібник. Київ, 2013. наукове дослідження : моногр. / В. Г. Антонюк ; НМАУ ім. П.І. Чайковського. – К.: Укр. ідея, 1998. – 148 с.
  11. Роценко О. Г. Пам'яті Т. Я. Веске: три портрети в жанрі Reminiscences. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр.* / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2022. Вип. 64. С. 7–23.
  12. Сухленко І. Сильові домінанти виконавської концепції музичного твору. *Аспекти історичного музикознавства : зб. наук. ст.* Вип. XI / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2018. Вип. 11. С. 61-71.
  13. Цуркан Л. Г. Вірність традиціям: кафедра сольного співу Л. Г. Цуркан // *Pro Domo Mea : Нариси. До 90-річчя з дня заснування Харківського державного університету мистецтв імені І. П. Котляревського / Ред. Т.Б. Веркіна, Г.А. Абаджян, Г.Я. Ботунова та ін. — Х. : Харків. держ. ун-т мистецтв імені І.П. Котляревського, 2007. — С. 56–75.*
  14. Чжоу Ї (2021) *Індивідуальний виконавський стиль в умовах глобалізації (на прикладі творчості китайських співаків) : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства : Харків. 207 с.*

Додаткова:

1. Антонюк В.Г. *Культурологічний зміст українського вокального мистецтва*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: knmau.com.ua/chasopys/01_NBUV/.../05-AntonyukV.pdf

2. Ветров О. «Вишиваний. Король України» Алли Загайкевич: досвід виконавського аналізу. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. 2023. Вип. 67. С. 26-38.
3. Ветров О. Постаць Миколи Коваля в історії вокального мистецтва Харківщини. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. 2022. Вип. 64. С. 24-37.
4. Деркач Л. Функціонування рольового принципу під час виконання вокального циклу Володимира Птушкіна «Кумедні картинки». Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Харків. 2015. Вип. 1. С. 29 - 33.
5. Ніколаєвська Ю. Аутентична виконавська стратегія та її сучасні трансформації (2017). *Аспекти історичного музикознавства* : зб. наук. ст. / Харків.нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2017. Вип. 10. С. 180–198.
6. Шаповалова Л. Виконавська рефлексія як об'єкт інтерпретології / Л. Шаповалова // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. праць / Харк. держ. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського ; [ред. та упоряд. Л. В. Шаповалові]. — Харків, 2007. — Вип. 20. — С. 218–229.